

กระบวนการจัดการแหล่งพักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
กรณีศึกษา หมู่บ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

Housing Management for Sustainable Tourism

A Case Study of Kiriwong Lanska District,

Nakhon Si Thammarat Province

รับบทความ	21/04/2022
แก้ไขบทความ	21/05/2022
ยอมรับบทความ	24/05/2022

ณิชากรนต์ ภัททิยากุล

ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Nichakan Pattiyakool

Department of Housing, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

Nichkan22@gmail.com

บทคัดย่อ

หมู่บ้านคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีวิถีชีวิตที่สงบและมีสังคมแบบเครือญาติ เห็นได้จากการประสพภัยพิบัติในอดีตหลายครั้ง แต่ชุมชนสามารถพลิกฟื้นกลับคืนมาได้ด้วยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนเข้มแข็ง และจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยิ่งเป็นสิ่งที่พิสูจน์ถึงศักยภาพของชุมชนว่าสามารถพึ่งพาตนเองและชุมชนได้ โดยมีอาชีพหลัก คือการทำสวนผลไม้ผสม นอกฤดูการผลิตผลไม้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มอาชีพที่เกิดจากทรัพยากรในชุมชน ทำให้กลุ่มโฮมสเตย์บ้านคีรีวงเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอก กลายเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จนได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นำมาสู่วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการพักอาศัย การปรับปรุงที่พักอาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ ศึกษาแนวคิดด้านการจัดการด้านแหล่งพักอาศัย และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการศึกษาที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์พบว่า (1) ที่พักอาศัยที่ปรับเปลี่ยนเป็นโฮมสเตย์ แบ่งได้เป็น 2 รูปแบบตามลักษณะการใช้พื้นที่ภายในบ้านระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว คือ 1) อาศัยร่วมกันภายในบ้านหลังเดียวกันและใช้พื้นที่ภายในร่วมกันบางส่วน 2) อาศัยร่วมกันภายในบริเวณเดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน แต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว (2) แนวคิดด้านการจัดการด้านแหล่งพักอาศัยกับชุมชน โดยอ้างอิงดัชนีคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดการที่พักให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ คือ 1) สร้างอัตลักษณ์ผ่านตัวตนชุมชน 2) สร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของให้คนในชุมชน 3) สร้างการเชื่อมโยงโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ 4) สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมที่รองรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม เช่น กิจกรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน กิจกรรมที่ศึกษาวิถีชีวิตและการผจญภัย (3) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากการร่วมมือและบูรณาการจากหลายฝ่ายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน ชาวบ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จนถึงมหาวิทยาลัยที่สนับสนุน อบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรของชุมชน การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอื่น ๆ ที่สามารถนำแนวทางและกลยุทธ์ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนในการใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

คำสำคัญ: พึ่งพาตนเอง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โควิด-19 ชุมชนเข้มแข็ง โฮมสเตย์

Abstract

Kiriwong Village, Kamlon Subdistrict, Lan Saka District, Nakhon Si Thammarat Province, has a calm lifestyle and a familial society. Many previous tragedies have demonstrated this. Interdependence, on the other hand, has the power to transform communities. Establishing the community as a robust one and preventing the transmission of the COVID-19 virus. It's even more proof of the community's ability to be self-sufficient and community-based. I have the primary task of cultivating a mixed orchard of off-season fruit. Villagers have banded together to develop a set of jobs based on the community's resources. One of the occupation categories that are very interesting to tourists is homestay. It has evolved into a model community for ecotourism management. Until received the tourism industry award from the Tourism Authority of Thailand. Presented to study the physical elements of the home as a homestay to determine the residence's style, convert the home into homestay research the concept of accommodation management and community participation.

According to the objectives of the study, It was found that (1) residences converted to homestays can be divided into 2 types according to the use of space between the hosts and tourists, namely: 1) Living together in the same house and sharing some internal spaces; 2) Living together within the same area in separate areas Each model aims to modify the space to increase privacy for family members and facilitate tourists. (2) The concept of community housing management housing and community management as a concept. By reference to the Thai homestay standard quality index, It may also be summed up as guidelines for managing accommodations to satisfy the demands of sustainable tourism: 1) Gain a sense of self by participating in a community. 2) Gives people in the community a sense of community. 3) Create a connection in the community between homestays and tourists. Various types 4) Inform tourists about the situation. Activities that appeal to all target groups, such as joint activities with community businesses are available lifestyle and adventure-related. (3) The community involvement process is the result of numerous parties cooperating and integrating into the administration of ecotourism. People community enterprises and both public and private organizations, local leaders, community leaders, the Kam-Lon Subdistrict Administrative Organization, universities support and develop community personnel's potential.

keywords: *Self-reliant, Ecotourism, Covid-19, Community Empower men, Homestay*

บทนำ

หมู่บ้านคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีวิถีชีวิตที่สงบและมีสังคมแบบเครือญาติ เห็นได้จากการประสพภัยพิบัติในอดีตหลายครั้ง แต่ชุมชนสามารถพลิกฟื้นกลับคืนมาได้ด้วยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนเข้มแข็ง การรวมตัวของชุมชนคีรีวงทำให้เกิดทางเลือกในการดำรงชีวิตอันหลากหลายพึ่งตนเองได้หลายรูปแบบ จึงก่อให้เกิดความยั่งยืน โดยชาวบ้านมีทักษะในการพึ่งตนเอง อันเกิดจากการผสมผสานความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านเข้าด้วยกัน มีการดำรงชีวิตอยู่บนฐานของครอบครัวและเครือญาติ โดยชุมชนได้ใช้ระบบการพึ่งตนเอง และระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตามกระบวนการทางภูมิปัญญาในสังคมของชุมชนจากอดีต ร่วมกันพัฒนาระบบการจัดการขึ้นมา จึงมีศักยภาพในการต่อยอดพัฒนาให้เป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” สอดคล้องกับปัจจุบันการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เห็นได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการขยายตัวรวดเร็วทั่วภูมิภาคของโลกและคาดว่าจะยังคงเติบโตต่อไปในอนาคต สิ่งสำคัญที่จำเป็นจะต้องมีควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงชุมชน คือการบริการต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมและคุณลักษณะที่ดีไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ การบริการด้านที่พัก อาหาร สินค้าชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นับได้ว่าเป็นรากฐาน ที่สร้างคุณค่าและความยั่งยืนแก่ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ก่อเกิดประโยชน์ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยเกิดคำถามหลักในงานวิจัยขึ้นว่า องค์ประกอบใดบ้างที่ทำให้ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน มีลักษณะที่อยู่อาศัยอย่างไรเพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นโฮมสเตย์ มีแนวคิดด้านการจัดการด้านแหล่งพักอาศัยกับชุมชนอย่างไรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมไปถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จนส่งผลให้ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ในงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ในชุมชนคีรีวง
2. เพื่อศึกษาแนวคิดด้านการจัดการด้านแหล่งพักอาศัยกับชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง
3. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จนส่งผลให้ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดย สมาชิกในชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวของการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคน ในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (นราธิป ผลบุญยรักษ์, 2547, น.30) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยการจัดการท่องเที่ยวอย่างสมดุลส่งผลให้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการท่องเที่ยวจะย้อนคืนมาสู่ชุมชนและท้องถิ่น (มนกันต์ ถิ่นนคร, 2550, น.28) ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชน พื้นที่ เศรษฐกิจชุมชน สังคม ประชาชนในชุมชนให้มีชีวิตอยู่ดีกินดี และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รวมถึงการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตอันดีงามของชุมชน สืบทอดรุ่นต่อรุ่น บริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในชุมชน

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่ให้ความหมายเช่นเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ Nature Tourism, Green Tourism เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวดังกล่าวล้วนแต่เป็นการบ่งบอกถึง การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) ซึ่งจากการประชุม Globe 1990 ณ ประเทศแคนาดาได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นาภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย, 2539)

3. แนวความคิดเกี่ยวกับโฮมสเตย์

โฮมสเตย์เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยปกติจะพบการเขียนได้เป็น 2 แบบ คือ homestay และ home stay มีการกำหนดคำเรียกใช้ในภาษาไทยว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวเรื่องกำหนดมาตรฐานบริการโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548 ข้อ 2 ได้ให้ความหมายของโฮมสเตย์ไว้ดังนี้ “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะพักร่วมกับเจ้าของบ้านหลังเดียวกัน และศึกษาธรรมชาติ วิถีชีวิตไทยหรือวัฒนธรรมไทย โดยมีการจัดบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรและได้จดทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว” และประกาศกรมการท่องเที่ยวเรื่องกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของโฮมสเตย์ไว้ว่า “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะต้องพักร่วมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือสามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวพักได้ชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน โดยมีค่าตอบแทนและจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม”

จากการศึกษาพบว่าโฮมสเตย์เกิดจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ที่เน้นบทบาทการพัฒนาชุมชน และการที่รัฐบาลออกกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขายจึงทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบในชุมชน ซึ่งการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ก็เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาก จากการสืบค้นและติดตามความเป็นมา พบว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทยเกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน แต่รูปแบบและกิจกรรมอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไป

ทั้งนี้ พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาเกี่ยวกับอาคารที่อยู่อาศัยเดิมต้องถูกปรับเปลี่ยนต่อเติมให้เป็นโฮมสเตย์ เพราะอาคารพักอาศัยเดิมเมื่อนำมาพัฒนามาเป็นโฮมสเตย์มีรูปแบบการใช้งานที่เพิ่มมากขึ้น พื้นที่การใช้งานจึงไม่สามารถรองรับพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นของจำนวนผู้พักอาศัยจึงเป็นที่มาให้เจ้าของบ้านมีความจำเป็นต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พื้นที่ให้ตอบสนองต่อความต้องการของการใช้พื้นที่ (สุรเชษฐ์ บุญพงษ์มณี, 2549, น.45) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการที่ทำให้เกิดการจัดการแหล่งพักอาศัย รวมทั้งการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการถอดบทเรียนและนำเสนอกระบวนการดังกล่าวให้เป็นประโยชน์กับชุมชนอื่นในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลและสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และมีการยอมรับจากบุคคลภายนอกผ่านงานวิจัยและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงรางวัลที่หมู่บ้านได้รับ จาก

ข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยแบ่งการดำเนินวิจัยเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการที่อยู่อาศัยโฮมสเตย์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ (2) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสำรวจพื้นที่ และสภาพทั่วไปทางกายภาพในปัจจุบันของหมู่บ้านคีรีวง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย คือ

(1) รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี ข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาและสำรวจพื้นที่ (2) ออกแบบเครื่องมือในงานวิจัย โดยสำรวจกายภาพของแหล่งพักอาศัยของหมู่บ้านคีรีวง โดยใช้การสังเกตภาพแผนผังการใช้พื้นที่ภายในบ้าน เพื่อแสดงพื้นที่ใช้สอย และภาพถ่ายเพื่อแสดงลักษณะทางกายภาพทั่วไปของบ้านพักอาศัยที่ใช้เป็นโฮมสเตย์ (3) เก็บข้อมูลภาคสนามโดยสัมภาษณ์เจ้าของบ้านที่เข้าร่วมทำโฮมสเตย์ เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยที่ใช้เป็นโฮมสเตย์ เช่น ระยะเวลาการอยู่อาศัย การปรับเปลี่ยนพื้นที่การใช้สอย และสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ หน่วยงานรัฐ เพื่อเก็บข้อมูลแนวคิดด้านการจัดการ เกี่ยวข้องกับแหล่งที่พักอาศัย เช่น ด้านที่พัก ด้านกิจกรรม ด้านการตลาด ด้านการจัดการ

โดยข้อมูลที่ได้จะนำมาสรุปผลการศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะการใช้งานทางกายภาพ รวมไปถึงรูปแบบการใช้งาน เพื่อทราบถึงพื้นที่การใช้งานภายในบ้าน โดยวิธีการสำรวจ บันทึก ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์ผู้พักอาศัย ส่วนที่ 2 แนวคิดการจัดการด้านแหล่งพักอาศัย และด้านอื่น ๆ เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จนส่งผลให้ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเข้มแข็ง โดยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่พักอาศัย ชาวบ้าน และชุมชน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาส่วนที่ 1 สภาพกายภาพและรูปแบบพื้นที่การใช้งาน

จากการสำรวจบ้านพักอาศัยที่เป็นโฮมสเตย์ภายในหมู่บ้านคีรีวง

โดยผู้วิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบตามลักษณะการใช้พื้นที่ภายในบ้านระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว

1. ลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบ้านหลังเดียวกันและใช้พื้นที่ภายในร่วมกันบางส่วน
2. ลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบริเวณเดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน

ตาราง 1 ลักษณะการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว

	โฮมสเตย์	การใช้งาน		พื้นที่ที่ใช้ร่วมกัน (เจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว)				
		หลังเดียวกัน	บริเวณเดียวกัน	พื้นที่ส่วนตัว		พื้นที่ส่วนกลาง		
				ห้องนอน	ห้องน้ำ	ครัว	ส่วนรับประทานอาหาร	ส่วนพักผ่อน
1	อาศรมอิสรา	•				✓	✓	✓
2	ขุนน้ำคีรีวง		•				✓	✓
3	สกายรูฟ โฮมสเตย์		•				✓	✓
4	ฟิวโฮมสเตย์	•				✓	✓	✓
5	ป่าเป็นโฮมสเตย์	•				✓	✓	✓
6	เพ็ชรคีรีโฮมสเตย์		•				✓	✓
7	ขุนน้ำยั้ง		•					✓

ที่มา: รวบรวมและสรุปข้อมูลโดยผู้วิจัย (2564)

จากตาราง 1 ผู้วิจัยสามารถแบ่งตามรูปแบบพื้นที่การใช้งานเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) ลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบ้านหลังเดียวกันและใช้พื้นที่ภายในร่วมกันบางส่วน ได้แก่ อาศรมอิสราโฮมสเตย์ ฟิวโฮมสเตย์ และป่าเป็นโฮมสเตย์ โดยใช้พื้นที่ส่วนกลางร่วมกัน คือ ส่วนครัว ส่วนรับประทานอาหาร และส่วนพักผ่อน (2) ลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบริเวณ

เดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน ได้แก่ ชุมน้ำคิริวงโฮมสเตย์ สกายรูฟโฮมสเตย์ เพ็ชรคีรีโฮมสเตย์ และขนานายทั้งโฮมสเตย์ มีการแยกพื้นที่การใช้งานที่ชัดเจน คือพื้นที่ส่วนตัว เช่น ห้องนอน ห้องน้ำ และใช้พื้นที่ร่วมกันคือพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ส่วนรับประทานอาหาร และส่วนพักผ่อน

ภาพ 1 แผนผังบ้านฟิวโฮมสเตย์ (ลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบ้านหลังเดียวกันและใช้พื้นที่ภายในร่วมกันบางส่วน)

จากภาพ 1 แผนผังบ้านฟิวโฮมสเตย์ โดยมีลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบ้านหลังเดียวกันและใช้พื้นที่ภายในร่วมกันบางส่วน

ภาพ 2

ภาพ 3

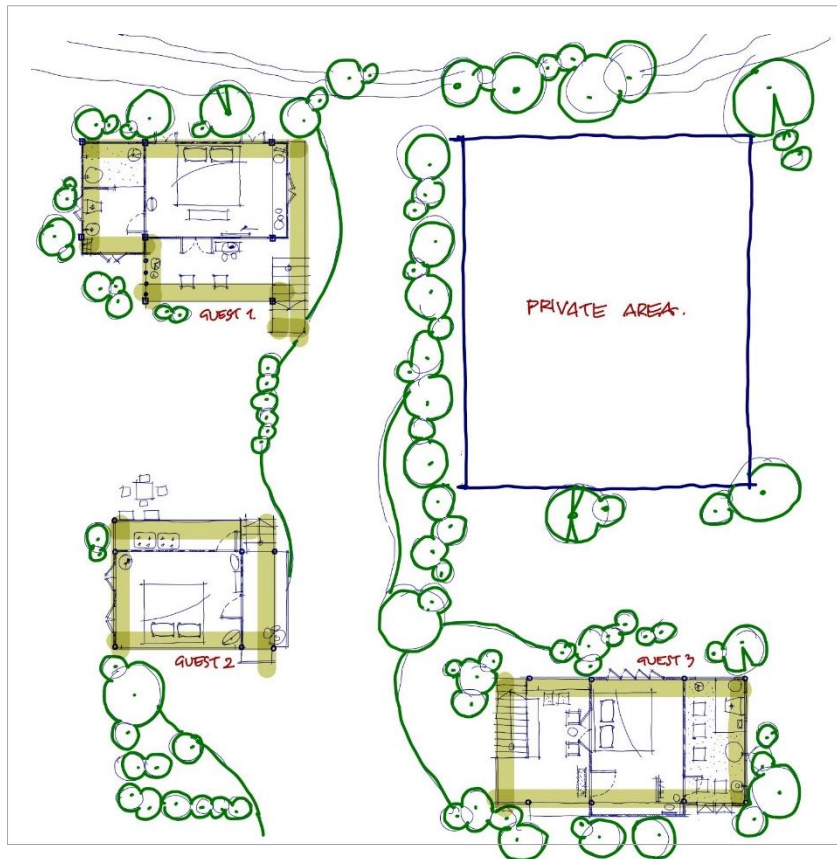
ภาพ 4

ภาพ 5

ภาพ 2-5 สภาพภายในบ้านพักอาศัย บ้านฟิวโฮมสเตย์

จากภาพ 2-5 แสดงสภาพภายในบ้านพักอาศัยโดยภาพ 2-3 แสดงพื้นที่ที่ใช้ร่วมกันระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว คือ ส่วนครัว ส่วนรับประทานอาหาร และพื้นที่พักผ่อน และภาพ 4-5 แสดงพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว คือ ห้องน้ำและห้องนอน

ภาพ 6 แผนผังขนานยั้งโฮมสเตย์ (ลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบริเวณเดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน)

จากภาพ 6 ขนานายั้งโฮมสเตย์ โดยมีลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบริเวณเดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน มีการสร้างพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว โดยแยกกับพื้นที่พักอาศัยของเจ้าบ้านอย่างชัดเจน

ภาพ 7

ภาพ 8

ภาพ 9

ภาพ 10

ภาพ 7-10 สภาพบ้านพักอาศัย ขนานายั้งโฮมสเตย์

จากภาพ 7-10 แสดงสภาพภายในบ้านพักอาศัย ของขนานายั้งโฮมสเตย์ ซึ่งมีลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบริเวณเดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน คือ ห้องนอน ห้องน้ำ และส่วนรับประทานอาหาร

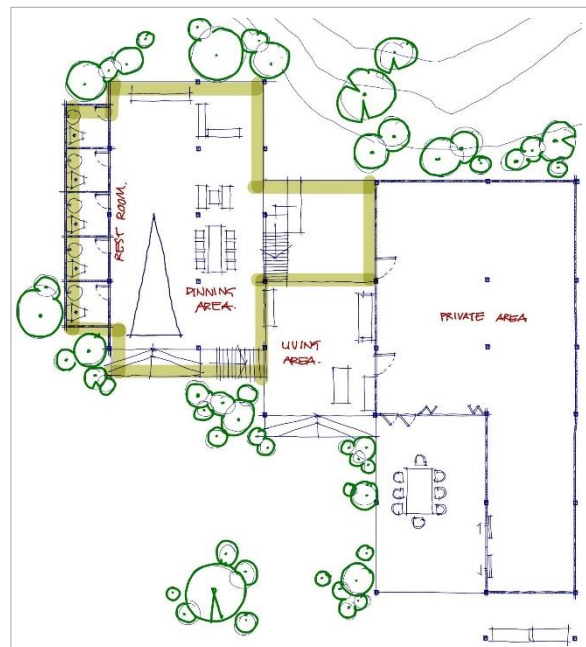
ตาราง 2 พื้นที่และระยะเวลาการปรับปรุง ต่อเติม บ้านพักอาศัยเพื่อเป็นโฮมสเตย์

	โฮมสเตย์	ปีที่สร้าง	ปีที่ต่อเติม	ต่อเติมพื้นที่เพื่อนักท่องเที่ยว			ต่อเติมพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย	
				ห้องนอน	ห้องน้ำ	รับประทานอาหาร	ห้องนอน	ห้องน้ำ
1	อาศรมอิสรา	2549	2558				✓	✓
2	ขุนน้ำคิรีวง	2553	2557	✓	✓	✓		
3	สกายรูฟ โฮมสเตย์	2552	2553	✓	✓	✓		
4	พีวีโฮมสเตย์	2549	2557				✓	✓
5	ป่าเป็นโฮมสเตย์	2549	2557				✓	✓
6	เพชรคีรีโฮมสเตย์	2547	2555	✓	✓	✓		
7	ขนานายทั้ง	2549	2557	✓	✓	✓		

ที่มา: รวบรวมและสรุปข้อมูลโดยผู้วิจัย (2564)

ภาพ 11 แผนผังเพชรคีรีโฮมสเตย์ (ก่อนต่อเติมพื้นที่)

ภาพ 12 แผนผังเพชรคีรีโฮมสเตย์ (หลังต่อเติมพื้นที่)

ภาพ 13

ภาพ 14

ภาพ 15

ภาพ 13-15 เพชรคีรีโฮมสเตย์

จากภาพ 13-15 แสดงภาพการต่อเติมบ้านพักอาศัย เพชรคีรีโฮมสเตย์ มีการปรับปรุง ต่อเติมบ้านพักเพื่อเพิ่มพื้นที่เพื่อนักท่องเที่ยว เริ่มสร้างบ้านปีพ.ศ. 2547 และต่อเติมบ้านในปีพ.ศ. 2555 โดยต่อเติมโครงสร้างใหม่เป็นโครงสร้างไม้ต่อจาก

บ้านเดิม โดยให้บริเวณชั้น 1 เป็นห้องน้ำ จำนวน 6 ห้อง และบริเวณชั้น 2 เป็นห้องนอนทั้งหมด 6 ซึ่งเจ้าบ้านอยู่อาศัยบริเวณพื้นที่เดิมของบ้าน มีจุดประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัว

ภาพ 16 แผนผังบ้านฟิวโฮมสเตย์ (ก่อนต่อเติมพื้นที่)

ภาพ 17 แผนผังบ้านฟิวโฮมสเตย์ (หลังต่อเติมพื้นที่)

ภาพ 18

ภาพ 19

ภาพ 20

ภาพ 21

ภาพ 18-21 สภาพการต่อเติมบ้านพักอาศัย บ้านฟิวโฮมสเตย์

จากภาพ 18-21 แสดงภาพการต่อเติมบ้านฟิวโฮมสเตย์ มีการปรับปรุงต่อเติมบ้านพักเพื่อเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัย เริ่มสร้างบ้านปีพ.ศ. 2549 และต่อเติมบ้านในปีพ.ศ. 2557 โดยต่อเติมห้องนอนและห้องน้ำในบริเวณข้างตัวบ้านเดิม มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มพื้นที่อยู่อาศัย และเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัว และใช้พื้นที่ภายในเดิมของบ้านเป็นพื้นที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว

จากตาราง 2 ผู้วิจัยแสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาที่มีการปรับปรุงบ้านพักอาศัย โดยพบว่ามีการปรับปรุง ต่อเติมเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนของบ้านพักให้เป็นโฮมสเตย์ในช่วงปีพ.ศ. 2552-2560 สอดคล้องกับช่วงเวลาที่กลุ่มโฮมสเตย์เป็นที่รู้จักและเป็นที่สนใจจากบุคคลภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถสรุปการปรับปรุงและต่อเติมได้เป็น 2 ลักษณะ (1) ปรับปรุง ต่อเติมบ้านพักเพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย ห้องนอน ห้องน้ำ ส่วนรับประทานอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว (2) ปรับปรุงต่อเติมบ้านพักเพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย ประกอบไปด้วย ห้องนอน และห้องน้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัว แต่ทั้ง 2 ลักษณะยังคงรูปแบบการใช้วิถีชีวิตแบบเดิมของชาวบ้านเอาไว้ไม่ต่างกัน

ภาพ 22 พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านศีรีวง

จากภาพ 22 ผู้วิจัยได้สรุปพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านศีรีวง ซึ่งมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปีต่าง ๆ ดังนี้ เนื่องจากศีรีวงได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติหลายครั้งแต่สามารถพลิกฟื้นชุมชนได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ปีพ.ศ. 2541 หมู่บ้านศีรีวงจึงได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากนั้นปีพ.ศ. 2549 เกิดกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ กลุ่มเยาวชนลูกขุนน้ำ เป็นการรวมตัวของเยาวชนในชุมชนศีรีวงเพื่อจัดการปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยการเป็นสื่อกลางในการจัดการทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ในช่วงปีพ.ศ. 2552-2560 ชาวบ้านมีการปรับปรุง ต่อเติม ที่พักอาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว จนทำให้ปีพ.ศ. 2561 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านศีรีวงเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจเป็นจำนวนมากจากบุคคลภายนอกชุมชน ปีพ.ศ. 2562 เกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดการปรับตัวและพึ่งพาตัวเองอีกครั้งของหมู่บ้านศีรีวง

ผลการศึกษาส่วนที่ 2

ผลการศึกษาส่วนที่ 2 แนวคิดการจัดการด้านแหล่งพักอาศัยเป็นโฮมสเตย์ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับโฮมสเตย์หมู่บ้านศีรีวง พบว่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารภายใต้ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศีรีวง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มเป็นอันดับแรก ซึ่งคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งจะมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน คือ การออกกระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การปฏิบัติงานของกลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับโฮมสเตย์ พบว่ามีหลักการบริหารจัดการโฮมสเตย์ที่อ้างอิงดัชนีคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่พัฒนาโดยสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา 8 ด้าน ดังนี้

- (1) ด้านที่พัก มีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน แยกสถานะที่ใช้ภายในห้องน้ำคือภาชนะดักน้ำสำหรับอาบน้ำและสุขภัณฑ์อย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน ทำความสะอาดบริเวณภายในบ้านด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อทุกครั้งก่อนนักท่องเที่ยวเข้าพัก
- (2) ด้านอาหารและโภชนา เจ้าของบ้านจะเลือกเมนูอาหารตามถนัด วัตถุดิบหาได้จากชุมชน อุปกรณ์ที่ใช้ถูกสุขลักษณะ มีน้ำดื่ม น้ำใช้เพียงพอ รวมทั้งภาชนะทุกชิ้นได้รับการทำความสะอาดทุกครั้งก่อนนักท่องเที่ยวใช้

(3) ด้านความปลอดภัย บ้านทุกหลังมีอุปกรณ์สื่อสาร เมื่อเกิดเหตุต่าง ๆ ขึ้น มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย ในช่วงฤดูฝน มีศูนย์เตือนภัยและชุดหน่วยกู้ภัย นอกจากนี้เจ้าของบ้านพักมีการแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดอุบัติเหตุ และบ้านทุกหลังมีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นในกรณีฉุกเฉิน

(4) ด้านการจัดการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารเพื่อสร้างกฎระเบียบ เดิมมีข้อบังคับในการเข้าพักโฮมสเตย์ ชุมชนคีรีวงจะต้องผ่านการจัดสรรของผู้ประสานงานเพียงผู้เดียว แต่ปัจจุบันโลกออนไลน์ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลและเจ้าของโฮมสเตย์ได้โดยตรงและสามารถเลือกที่พักได้ตามความสนใจและต้องการได้

(5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมสอดคล้องตามกลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบ เช่น กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่จะสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน มีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ชมสวนสมรม การผจญภัยเขาหลวง กลุ่มครอบครัวและคณะต่าง ๆ จะสนใจศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มผ้าม้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มลูกไม้ กลุ่มทุเรียนกวน

(6) ด้านสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนจะร่วมกันรักษาความสะอาดทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ โดยจัดวางจุดทิ้งขยะ 10 หลังคาเรือนต่อ 1 ภาชนะ และเก็บประจำทุกวันในเวลาเช้าและเย็น เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(7) ด้านมูลค่าเพิ่ม มีการสร้างผลิตภัณฑ์จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบของการจำหน่ายของที่ระลึกเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจ โดยวางจำหน่ายกระจายตามกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายในชุมชนคีรีวง นอกจากนี้ยังจัดอบรมให้กับชาวบ้านเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านการบริการเพื่อยกระดับการท่องเที่ยว

(8) ด้านส่งเสริมการตลาด โฮมสเตย์หมู่บ้านคีรีวงได้รับการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช (www.kamlone.go.th) แผ่นพับที่จัดทำโดยสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครศรีธรรมราชและองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเอกสารให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหมู่บ้านคีรีวง นักท่องเที่ยวยังรู้จักหมู่บ้านคีรีวงผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ รวมถึงการจัดแสดงสินค้า OTOP

ผลการศึกษาส่วนที่ 3

ผลการศึกษาส่วนที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จนส่งผลให้ชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนเข้มแข็ง

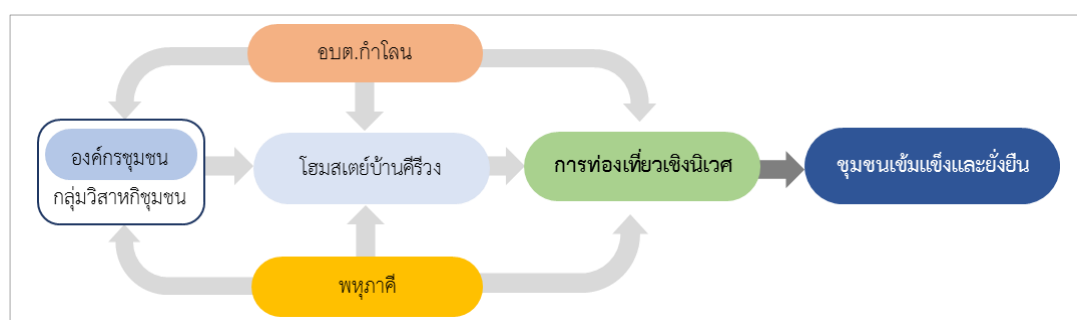
ผู้วิจัยได้สำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ รวมถึงชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์และสรุปข้อมูลพบว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนมีการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านงบประมาณ และเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีการทำงานร่วมกับองค์การชุมชน ได้แก่ ผู้นำทางธรรมชาติ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กลุ่มม้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร กลุ่มออมทรัพย์ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานจากภาครัฐ มหาวิทยาลัย และองค์กรเอกชน ในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรของชุมชน โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านพื้นที่ท่องเที่ยว มีการวางแผนพัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนคีรีวง วางแผนพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวงโดยอุทยานแห่งชาติกรมป่าไม้รวมทั้งมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตชุมชน คือ ชาวสวนสมรม คงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การนำทรัพยากรในชุมชนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด คงไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นมรดกให้กับเยาวชนรุ่นหลัง เช่น ประเพณีลากพระหรือชักพระ (3) การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการจัดชมรมการท่องเที่ยว เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตและจำหน่ายสินค้าจากภูมิปัญญาเพื่อเป็นการแสดงศักยภาพของชุมชน (4) การจัดการในทุกด้านอย่างยั่งยืน คือมีการจัดการสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงและพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เพียงพอต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงการควบคุมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขีดจำกัดของทรัพยากรของชุมชน

สรุปผลงานวิจัย

1) บ้านพักอาศัยที่เป็นโฮมสเตย์ภายในหมู่บ้านคีรีวง มีลักษณะทางกายภาพและรูปแบบพื้นที่การใช้งาน 2 รูปแบบ ตามลักษณะการใช้พื้นที่ภายในบ้านระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว โดยมีลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบ้านหลังเดียวกัน และใช้พื้นที่ภายในร่วมกันบางส่วน และลักษณะการอาศัยร่วมกันภายในบริเวณเดียวกันและใช้พื้นที่แยกกันชัดเจน โดยมีพื้นที่ที่ใช้ร่วมกันระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยวคือ พื้นที่ส่วนกลาง เช่น ส่วนครัว ส่วนรับประทานอาหาร และส่วนพักผ่อน มีพื้นที่ที่แยกกันใช้งานอย่างชัดเจน คือ พื้นที่ส่วนตัว เช่น ห้องนอน และห้องน้ำ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำสรุปดังตาราง 1 รวมถึงได้ทำการวิเคราะห์ถึงพัฒนาการของหมู่บ้านคีรีวงที่มีการสอดคล้องกับวิถีชีวิตในการอยู่อาศัยของชาวบ้าน พบว่าในช่วงปีพ.ศ. 2552-2560 สอดคล้องกับช่วงเวลาที่กลุ่มโฮมสเตย์เป็นที่รู้จักและเป็นที่สนใจจากบุคคลภายนอกชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีการปรับปรุงต่อเติม เปลี่ยนแปลงที่พักอาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัวและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปได้เป็น 2 ลักษณะ (1) ปรับปรุง ต่อเติมบ้านพักเพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว (2) ปรับปรุงต่อเติมบ้านพักเพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกในครอบครัว ทั้ง 2 ลักษณะยังคงรูปแบบการใช้วิถีชีวิตแบบเดิมของชาวบ้านเอาไว้ คือการดูแลนักท่องเที่ยวเปรียบเหมือนญาติพี่น้องไม่ต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำสรุปดังตาราง 2

2) แนวคิดการจัดการด้านแหล่งพักอาศัยเป็นโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสรุปเป็นแนวทางการจัดการที่พักให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ 5 ข้อดังนี้ (1) สร้างอัตลักษณ์ ให้คงเสน่ห์ผ่านตัวตนของชุมชนและโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและเข้มแข็ง (2) สร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน (3) สร้างการเชื่อมโยงเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น (4) สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

3) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกิดจากการร่วมมือและบูรณาการจากหลายฝ่ายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านคีรีวง ได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจาก ผู้นำชุมชนคือองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนในด้านงบประมาณ และเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้มีการทำงานร่วมกับองค์การชุมชน ได้แก่ ผู้นำทางธรรมชาติ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากพหุภาคี จนส่งผลให้ชุมชนคีรีวงสามารถพึ่งพาตัวเองและเป็นชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนได้ต่อไป

ภาพ 23 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านคีรีวง

ภาพ 23 แสดงแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านคีรีวง ซึ่งการได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านคีรีวง เกิดขึ้นได้จากทุก ๆ กลุ่มคนในชุมชน เริ่มตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดคือ บ้านพักอาศัย มีการพัฒนาต่อยอดที่พักอาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ที่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่มีมติร่วมกัน นำมาสู่แนวทางการจัดการด้านแหล่งพักอาศัยเป็นโฮมสเตย์ ซึ่งได้มีการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนโดยมีความสัมพันธ์กับการพัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นถึงศักยภาพของชาวบ้านและชุมชนไปพร้อมกัน อีกทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนที่เกิดจากการร่วมมือและบูรณาการจากหลายฝ่ายทั้งผู้นำชุมชน ภาครัฐ รวมไปถึงภาคเอกชน (พหุภาคี) ที่คอยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เห็นได้ว่าทุกภาคส่วนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

บรรณานุกรม

- นราธิป ผลบุญรักษ์. (2547). การปรับตัวอยู่อาศัยเดิมเป็น โฮมสเตย์ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นพดล เหล่ากอ. (2564). ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/32079>
- ปิยะพันธ์ ทยานิธิ. (2564). วงจรความยั่งยืน (Sustainability Cycle). สืบค้นจาก <https://forbesthailand.com/news/other/%E0%B8%A7%E0%B8%87%E0%B8%88%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A2%E0%B8%B1%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%A2%E0%B8%B7%E0%B8%99-sustainability-cycle.html>
- มนกันต์ ถิ่นนคร. (2550). การปรับตัวอยู่อาศัยเดิมเป็น โฮมสเตย์ ของชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต.ปลายโพงพาง แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแหล่งที่พักโฮมสเตย์บ้านคีรีวง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- วรรณวิไล สนิทผล. (2564). ททท.นครศรีธรรมราช กระตุ้นการท่องเที่ยว ชูความปลอดภัย ความสะดวก สุ่มมาตรฐาน SHA เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG201112132340494
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย. (2539). นโยบายและความหมายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. สืบค้นจาก <http://portal.dnp.go.th/>
- สาทิศ สุขม่วงศรี. (2543). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุรเชษฐ์ บุญพงษ์มณี. (2549). การจัดการที่อยู่อาศัยโฮมสเตย์ ณ บ้านท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- อุบลวรรณ ประดับสุข. (2564). การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/95758>
- MGR Online. (2564). 12 เมืองต้องห้าม...พลาด. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/travel/detail/9570000125455>

สัมภาษณ์

- กันทิฐิตา มัธยาท. ผู้ประกอบการและอดีตประธานกลุ่มโฮมสเตย์บ้านคีรีวง บ้านพิ้วโฮมสเตย์. (2564, 14 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เบญจา ดงนิโรจน์. ผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านคีรีวง บ้านป่าเป็นโฮมสเตย์. (2564, 14 มกราคม). สัมภาษณ์.
- ไพโรจน์ รัตนธนะ. นายกอบต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช. (2564, 6 มกราคม). สัมภาษณ์.
- เมธา ธงภักดี. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช. (2564, 6 มกราคม). สัมภาษณ์.
- สธิน สุขลจิต. ปราชญ์ชาวบ้านและอดีตปลัด อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช. (2564, 6 มกราคม). สัมภาษณ์.
- สุจิรา ประจงไสย. ผู้ประกอบการโฮมสเตย์บ้านคีรีวง อาศรมอิสราโฮมสเตย์. (2564, 14 มกราคม). สัมภาษณ์.

เสถียร วัฒนาพันธุ์. อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐ ๗๔ (ชุมชนบ้านศรีวัง). (2564, 6 มกราคม). สัมภาษณ์.

อุไร ตัวงเงิน. ประธานกลุ่มไ้แม่บ้านศรีวัง. (2564, 20 มีนาคม). สัมภาษณ์.